

Türkiye ile Bulgaristan arasında akit ve imza edilen bitaraflik, uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesinin tasdiki hakkında kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 1/6/1929 - Sayı : 1204)

№ 1458

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cümhuriyeti ile Bulgaristan Krallığı arasında aktedilib 6 mart 1929 tarihinde Ankarada imza edilen bitaraflik, uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesini tasdik olunmuştur.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanun neşri tarihinden müteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE - İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

28 mayıs 1929

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE BULGARİSTAN KIRALLIĞI BEYNİNDE AKİTOLUNAN BİTARAFLIK, UZLAŞMA, ADLİ TESVİYE VE HAKEM MUAHEDENAMESİ

Bir taraftan Türkiye,
Diğer taraftan Bulgaristan,

Türkiye Cümhuriyeti ile Bulgaristan Krallığını bir birine bağhyan an'anevi rabitaları kuvvetlendirmek ve iki memleket beyninde tahaddüs edecek olan ihtilâlları, uzlaşma, hukukî tesviye ve hakem usulile halkeylemek arzusu ile mütehasıs oldukları halde bu hususta bir muahede aktine karar vermişler ve bu maksatla Murahhasları olarak,

Türkiye Reisi Cümhuru Hazretleri :

Türkiye Cümhuriyeti Hariciye Vekili, İzmir Mec'usu Dr. Tefvik Rüştü Beyfendiye,
Haşmetli Bulgarlar Kralı Hazretleri,

Bulgaristanın Ankara Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçisi Müsyü Th. C. Pavloff Cenaplarını tayin etmişler ve müşarünileyhler bu baktaki mezuhiyet vesikalalarını yekdiğerine tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık bularak atideki hükümleri kararlaştırmışlardır:

MADDE 1 — Yüksek Âkitler, Bulgaristan ile Türkiye beyninde 18 teşrinivvel 1925 tarihinde münakit dostluk muahedenamesinin birinci maddesile taaruz edecek olan siyasi ve iktisadi hiç bir itilâfa girmemeği taahhüt ederler.

MADDE 2 -- Yüksek Âkitlerden biri, muslihane tavır ve hareketine rağmen diğer bir veya müteaddit devletler tarafından tecavüze uğradığı takdirde, diğer taraf ihtilâlin bütün devamı müddetince bitaraflığı muhafaza edecektir.

MADDE 3 — Yüksek Âkitler arasında hadis olupta diploması tarikile hal ve fash mümkün olmıyan her türlü ihtilâllar işbu, muahedede tespit edilmiş olan şerait dahilinde uzlaşma, hukukî tesviye veya hakem usullerine tabi tutulacaktır.

MADDE 4 — Üçüncü maddenin ahkâmı, Yüksek Âkitler beyninde mer'i muahedeler mucibince iki taraftan birinin salâhiyetine dahil olan meselelerde tatbik olunmıyacaktır.

Mezkûr ahkâm, hakkı hakimiyete taalluk eden mes'elelerde de tatbik edilmıyacaktır. Yüksek Âkitlerden her biri, bir mes'elenin hakkı hakimiyete talluk edip etmediğini tahriri bir beyanname

ile tespit etmek hakkına malik olacaktır.

Maamafih diğ̈er taraf bu mes'elenin hakimiyet sahasına girdiğine itiraz ettiği takdirde mezkûr mes'elenin hakimiyete taalluku olup olmadığını tayin ettirmek için hakeme mûracaat edilecektir.

MADDE 5 — 1 - Eđer bir ihtilâfın, mevzuu iki taraftan birinin dahilî kararlarınca, makamâtı adliyenin salâhiyetine taalluk ediyorsa, bu taraf ait olduğu makamca makul mûhletler zarfında kat'i bir karar verilmeden evvel bu ihtilâf hakkında işbu muahdede mezkûr muhtelif usullere mûracaata muhalefet edebilir.

2 - Bu taktirde işbu muahdede tasvip edilmiş olan usullere mûracaat etmek istiyen taraf bu arzusunu, mevzubahis karardan itibaren bir sene zarfında diğ̈er tarafa bildirecektir.

MADDE 6 — Âkitlerin birbirinden bir hak mutalebe etmelerini tazammun eden ve diploması ve uzlaşma tarihiyle halli mümkün olmayan ihtilâflar, eğer Âkitler müttehiden tahkimname tanzimi tarikile ve atide münderiç şerait dairesinde bir hakem mahkemesine mûracaat için ittifak edemezler ise hükmedilmek üzere Beynelmîl Daimî Divanı Adalette tevdi olunacaktır.

Kazâi veya hükmi karar, hukuku düvel prensiplerine tevfikân verilecektir.

MADDE 7 — Âkitler evvelki maddede istihdaf olunan ihtilâfların bir hakem mahkemesine tevdi hususunda müttefik oldukları takdirde bir tahkimname kaleme alınarak bunda ihtilâfın mevzuu, hakemlerin intihabı ve takip olunacak usul tespit edilecektir.

Tahkimnamede kâfi derecede malumat, vuzuh ve kat'iyet bulunmadığı takdirde beynelmîl ihtilâfların muslihane surette halline müteallik 18 teşrin evvel 1907 «La Haye» mukavelenamesi ahkâmı kendiliğinden tatbik olunacaktır.

MADDE 8 — Evvelki maddede mevzubahis olan tahkimname hakkında Âkitler itilâf edemezlerse veya hakemler tayin edilemezse üç aylık bir mûhletten sonra Âkitlerden her hangi biri ihtilâfı doğrudan doğruya ve istida ile Beynelmîl Daimî Divanı Adalette arz etmekte muhtar bulunacaktır.

MADDE 9 — Kazâi veya hükmi karar, Âkitlerden birinin makamâtı adliyesi veya her hangi iğ̈er bir makamı tarafından verilen bir karar veya ittibaz olunan bir tedbirin hukuku düvele tamamen veya kısmen muhalif olduğunu dermeyan eyler ve mevzubahis tarafın hukuku esasiyesi bu karar veya netayiç ve avakibinin iptaline cevaz vermez veya ancak gayri kâfi surette iptalini mümkün kılsa kazâi veya hükmi hükümden dolayı avutazarrır olan tarafa maluk bir tazminat verilmesi hususunda Âkitler müttefik kalmışlardır.

MADDE 10 — 1 - Üçüncü maddede mevzubahis her türlü ihtilâflar için, dördüncü madde ahkâmı mahfuz kalmak üzere yüksek Âkitler, Beynelmîl Daimî Divanı Adalet huzurunda bir muameleye girişmeden veyahut hakem usulüne mûracaat etmeden evvel işbu muahdede mündemiç uzlaşma usulüne mûracaat eylemeği taahhüt ederler.

2 - Uzlaşma teşebbüsü akamete uğradığı takdirde ve uzlaşma komisyonunun mesaisinin bitimundan itibaren bir aylık mûhletin mürurunu müteakip ihtilâf, Beynelmîl Daimî Divanı Adalette veyahut 7 inci maddede münderiç hakem mahkemesine tevdi edilecektir.

MADDE 11 — Evvelki maddede mevzubahis olan ihtilâflar Âkitler tarafından teşkil edilecek olan daimî veya hususî bir uzlaşma komisyonuna tevdi olunacaktır.

MADDE 12 — Âkitlerden birinin diğ̈erinden talebi üzerine altı ay zarfında bir daimî uzlaşma komisyonu teşkil edilecektir.

MADDE 13 — Uzlaşma atide gösterildiği surette intihap edilecek olan üç âzadan müteşkil bir uzlaşma komisyonuna tevdi edilecektir. Yüksek Âkitlerden her biri mütekabilen kendi vatandaşları arasında intihap edilecek birer komiser tayin edecekler ve komisyon reisini de müttefikân bir üçüncü devlet tabaasından intihap eyleyeceklerdir. Komiserler üç sene için tayin

olunacaklardır. Bunlar tekrar intihap edilebilirler. Müttefikan tayin edilmiş olan komiser memuriyeti esnasında tarafeynin ittifakile istihlâf edilebilir. Bundan maada Âkitlerden her biri kendisi tarafından tayin edilmiş olan komiseri daima değiştirebilir. İstihlâf edilmelerine rağmen komiserler elde olan işlerini nihayete erdirmek üzere mevkilerinde kalacaklardır.

Ölüm, istifa veya her hangi bir mani dolayisile münhal olacak yerler, en kısa bir müddet zarfında mevzubahis tayinler usulüne tevlikan doldurulacaktır.

MADDE 14 — Bir ihtilâfın hudusunda, Âkitlerce tayin edilmiş bir daimî uzlaşma komisyonu mevcut bulunmuyorsa, ihtilâfın tetkiki için, Âkitler başka türlü bir karar vermedikleri takdirde evvelki maddede mevzubahis tayin şeraitine tevlikan hususî bir komisyon teşkil edilecektir.

MADDE 15 — Yüksek Âkitlerden birinin uzlaşma usulüne müracaat hususundeki niyet ve arzusunun diğerine iblağından itibaren üç ay müddet zarfında, mukabil taraf komiseri tayin edilmediği veyahut yüksek Âkitlerce müttefikan komisyon reisi intihap olunmadığı takdirde İsyiçre Konfederasyonu Reisinden lâzımgelen tayinlerin icrası rica olunacaktır.

MADDE 16 — 1 - Uzlaşma komisyonuna müracaat keyfiyeti müttefikan hareket eden Âkitlerin beraberce ve ittifak olunmadığı takdirde Âkitlerin biri veya diğeri tarafından reise bir istida vermek suretiledir.

2 - İstida, ihtilâf mevzuunu muhtasaran anlattıktan sonra komisyondan bir uzlaşmaya vardırarak her türlü tedbirlere müracaat cylemesi talebini ihtiva edecektir.

3 - İstida Âkitlerden yalnız biri canibinden verilmiş ise müstedi tarafından derhal diğer tarafa tebliğ edilecektir.

MADDE 17 — 1 - İhtilâfın Âkitlerden biri tarafından daimî uzlaşma komisyonuna havale edildiği tarihten itibaren 15 gün zarfında Âkitlerden her biri bu ihtilâfı tetkik için komiserini bu işte ihtisası olan bir kimse ile istihlâf edebilir.

2 - Bu hakkından istifade eden taraf keyfiyeti derhal diğerine ihbar edecektir. Diğer tarafta bu takdirde ihbarın vaki olduğu tarihten itibaren on beş gün zarfında aynı tarzda hareket etmekte muhtardır.

MADDE 18 — Uzlaşma komisyonu, Âkitlerin muhalif bir kararı olmadığı takdirde, reisi tarafından tayin edilecek mahalde içtima edecektir.

MADDE 19 — Uzlaşma komisyonu mesaisinin neşir ve ilânı, ancak Âkitlerin muvafakati ile komisyon tarafından ittihaz olunacak bir karara mütevakkıftır.

MADDE 20 — 1 - İhtilâfında bir hüküm olmadıkça uzlaşma komisyonu, mesai usulünü bizzat tanzim edecek ve bu usul behemehal mürafaa şeklinde olacaktır. Talikikat hususunda komisyon müttefikan başka türlü bir karar vermez ise, beynelmilel ihtilâfların muslihane hâline dair 18 teşrinievvel 1907 «La Haye» mukavelenamesinin üçüncü fash ahkâmına ittiba cilyecektir.

2 - Âkitler uzlaşma komisyonu nezdinde kendileriyle komisyon arasında mutavasıt hizmetini gören ajanlar tarafından temsil edileceklerdir. Bundan maada Âkitler kendileri tarafından bu husus için tayin edilen müşavir ve mütehasısların yardımına müracaat edebilecekleri gibi şahadetlerini kendilerince faydalı addettikleri her türlü eşhasın komisyonca istimamı talep cyleyeceklerdir.

3 - Komisyon dahi her iki tarafın ajanları ile müşavir ve mütehasıslarından şifahi izahat talep etmek ve herhangi bir şahsı hükûmetinin muvafakatile celp ve istina cylemek salâhiyetini haiz olacaktır.

MADDE 21 — İhtilâfında Âkitlerin bir itilâfı olmadıkça, uzlaşma komisyonunun kararları ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır ve komisyonda ihtilâfın esası hakkında ancak bütün

âzaları mevcut bulunduğru takdirde hükmünü verebilecektir. Şukadar ki komisyonun celselerinden muntazaman haberdar olan Yüksek Âkitler kendilerini komiserleri veya bunların bir manii zuhurunda on yedinci maddede mevzu bahis şerait dahilinde tayin edecekleri bir vekil marifetile temsil ettirmek mecburiyetindedirler.

MADDE 22 — Âkitler uzlaşma komisyonunun mesaisini kolaylaştırmayı ve alehusus mümkün olabilen en geniş mıkyahta kendisine bütün vesai ve faydalı malûmatı vermeği ve komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfikân müşahitler veya mütehassıslar ikame ve istimal ile vak'a mahalline gitmesini temin için malik oldukları bütün vasıtaları kullanmayı taahhut ederler.

MADDE 23 — 1 - Mesaileri müddetince komiserlerden her birine miktarı Âkitler tarafından müttefikân tespit ve müsavi surette taksim edilecek olan bir tazminat verilir .

2 - Komisyonun faaliyeti dolayısıyla hasıl olacak masarifi umumiye de aynı veçhile taksim edilecektir .

MADDE 24 — 1 - Uzlaşma komisyonunun vazifesi muhtelifünfil meseleleri tavzih etmek, bu uğurda faydalı malûmatı tahkikat yolu ile veya başka bir şekilde toplamak ve tarafeyni, uzlaştırmaya gayret etmektir. Komisyon meseleyi tetkik ettikten sonra muvafık gördüğü hal arzın âkitlere izah ve bu hususta fikirlerini beyan için kendilerine bir mühlet ita eyliyebilir.

2 - Mesaisinin hitamında komisyon, ahvale göre ya Âkitlerin uzlaştığını gösteren ve mevcut ise uzlaşma şartlarını ihtiva eden veyahut uzlaşma imkânı bulunmadığını kaydeyleyen bir zabıtname tanzim eder. Zabıtname komisyon mukarreratının ittifakı âra ilemi kabul edildiğinden veya edilmediğinden bahsetmiyecektir.

3 - Komisyon mesaisi, Âkitler başka türlü bir karar vermedikçe muhtelifünfil meselenin tevdi gününden itibaren altı ay zarfında nihayete ermiş bulunacaktır .

MADDE 25 - Komisyonun zabıtnamesi bilâ tehir Âkitlere bildirilecektir. Bunun neşri ilân Âkitlerin kararına vabestedir.

MADDE 26 — 1 - Uzlaşma komisyonu mesaisinin hitamını teakup eden ay zarfında Âkitler uzlaşmaz ise, beher taraf ihtilâfın hukuku düvel prensiplerine tevfikân hükmedecek olan Beynelmîlel Daimî Divanı Adalete tevdiini talep edebilir.

2 - İhtilâf, Divanın reyine nazaran hukukî mahiyette olmadığı takdirde Âkitler işbu ihtilâfı Divanın, bir hukuku düvel kaidesi tatbik edilemezse, hakkaniyet ve nisfet dairesinde halledebileceği hususunda müttefiktirler.

MADDE 27 — Âkitler, adli ve hakemî kararların veya uzlaşma komisyonu tarafından teklif edilecek olan anlaşma tarzlarının tatbikını ihtilâf kabiliyetinde olan her gûna tedabirden tsvakki ile, sureti umumiyede ihtilâfı teşdit veya tevsî edebilecek her türlü harekâttan ictinap eylemeği taahhüt ederler .

2 - İhtilâf uzlaşma komisyonuna havale edilmiş bulunuyorsa komisyon muvafık gördüğü muvakkat tedabiri Âkitlere tavsiye edebilir.

MADDE 28 — İşbu muahedenin tefsir ve tatbikına ait ihtilâflar Beynelmîlel Daimî Divanı Adalete tevdi edilecektir.

MADDE 29 — 1 - İşbu muahede tasdik olunacak ve tasdiknameler Sofyada teati olunacaktır.

2 - Mezkûr muahede tasdiknamelefin teatisi tarihinden itibaren beş sene müddet için aktolunmuştur.

3 - İnkizası tarihinden asgarî altı ay evvel fesholunmazsa ikinci bir beş senelik müddet daha mer'i kalacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

4 - Âkitlerin biri tarafından muahedenamenin fesih hakkı mahfuz olmakla beraber müddetin hitamı esnasında başlanmış olan davalar neticeleninceye kadar tabî cereyanlarını takip edeceklerdir.

Balâda isimleri zikredilen murahaslar işbu muahedeyi imza etmişlerdir.

Ankarada 6 mart 1929 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. T. Rüşti

Th. Pavloff

Cümhuriyet Reislğine yazılan tezkerenin tarihi ve numarası

: 26-5-1929 ve 1/423

Bu kanunun neşir ve ilânı Başvekilliğe bildirildiğine dair Cüm . Reislğinden gelen tezkerenin tarihi ve numarası

: 28-5-1929 ve 4/231

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları

Cilt

10

11

12

Sayfa

28

37

85,86,89:91

Bu kanunla ilişkili olan kanunların numarası :